

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Narodnina: Zedinjene države (vključno Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inostranstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s kletom:
"PROSVETA"
2667-39 So. Laramie Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepisu n. pr. (Nov. 30-23) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevnom potekla narodnina. Ponovite jo praviloma, da se vam ne ustavi list.

FAKT, KI GOVORI.

Ko se je bližal Zahvalni dan, so veliki dnevnikarji poročali, da bodo otroci v javnih ljudskih šolah v Chicagu nabrali \$30,000, s katerimi bodo kupili obleko siromašnim otrokom. Šolski superintendent Mortenson je izjavil, da so lani oblekli 60,000 otrok z milodari, ki so jih prinesli šolarčki v šolo. Tako so ti siromašni otroci hodili skozi vso zimo v šolo, ker so bili preskrbljeni z obleko, katere jim pa njih siromašni starši niso mogli kupiti, ampak so jim jo kupili dobrosrčni ljudje.

Dijaki, ki obiskujejo Harrisonovo tehnično srednjo šolo v Chicagu, so pripravili pet sto košaric z mesom in drugimi jestvinami, da jih razdele med siromašne družine.

Taka poročila so prihajala tudi iz drugih industrijskih središč. Chicago in vsa ta industrijska središča se ne nahajajo v Nemčiji, v katerih se dobi kar en voz papirnih mark za en dolar in za katere nočejo nemški kmetje več prodajati poljskih pridelkov, ampak so v Ameriki, v najbogatejši deželi na svetu. Najbogatejša dežela na svetu ni brez revežev! In največji reveži v tej deželi so seveda med industrijskimi delavci kot so na pr. tudi v Nemčiji. Teh revežev ni toliko kot v Nemčiji, ampak so tukaj.

Industrijski kralji in avtokratje ne povzročajo le vojne nevarnosti, kot je rekel senator Henrik Shippstead, ampak oni ustvarjajo na eni strani ogromno bogastvo, katerega je deležna le peščica ljudi, na drugi strani pa revščino in pomanjkanje. Ako so otroci v tako bogati deželi kot Amerika brez potrebne zimske obleke in je treba nasičevati revne družine ob praznikih, kot je Zahvalni dan, tedaj je čas, da izaedimo vzroke, ki povzročajo take razmere. Dokaz je tukaj, da je nekaj gnilega, ako otroci nimajo obleke in če imamo revne družine, tako revne družine, da nimajo toliko, da bi se najedle do siteda poštenih jedi ob praznikih.

Skladišča so zvrhana z raznim blagom in jestvinami. Tudi prodajalne nudijo vse na prodaj, kar poželijo človeško srce. Na trgu je razstavljeno najrazličnejše blago na prodaj. Izgovarjati se torej ne moremo, da smo v tovarnah in na polju premalo producirali. Blago v skladiščih, v prodajalnah in na trgih celo dokazuje nasprotno. Producirali smo celo več, kot zadostuje za kritje naših potreb.

Kljub temu da smo producirali vsega preveč, si zastoj siromašen otrok želi tople obleke, da bi hodil pozimi v šolo, ako se ne najdejo dobrosrčni ljudje in mu kupijo obleko. Zastoj si revna družina želi, da bi se saj na Zahvalni dan najedla trikrat do siteda, ako se ne najdejo dobrosrčni ljudje in postavijo za ta dan v njeno kuhinjo košaro z jedili.

Kadar vidimo take razmere, se moramo vprašati po vzrokih, ki jih povzročajo. In kadar so dognani vzroki za take razmere, jih moramo odpraviti, kajti od tega nas vežejo moralni vzroki in čut, da so tisti tudi ljudje, ki živijo v pomanjkanju in bedi.

Kdo ima pa moč, da odpravi te vzroke? Kongres in državne legislature. Tam, kjer se delajo postave, je mesto, da se vzroki za take pojave v človeški družbi doženejo in ko so dognani, da se odpravijo.

Poslance in senatorje pa izvoli ljudstvo. Nikdar se še ni izvolil noben poslanec ali senator sam, odkar je bila ustanovljena Ameriška republika. Vse poslance in senatorje je izvolilo ljudstvo. Iz tega sledi, da ima ljudstvo moč, ker ima volilno pravico, da izvoli v kongres in državne legislature poslance in senatorje, ki se bodo resno brigali za odpravo vseh zlih pojavov, ki niso drugega kot izrodek gospodarskega sistema.

V prihodnjem letu bodo zopet predsedniške volitve. Poleg bo ljudstvo volilo senatorje in poslance v kongres in državne legislature. Izbralo bo lahko svojo volilno pravico sebi v korist, to je za odpravo vseh izrodov in zlov gospodarskega sistema.

Ako bodo kongres in državne legislature kaj podvele za znižanje ali celo odpravo bede med industrijskimi delavci in za pravičnejšo razdelitev industrijskih produktov in poljskih pridelkov med ameriškim ljudstvom v prihodnjih letih, je torej odvisno od tega, kako zna ameriško ljudstvo izbrati volilno pravico. Od ljudske zavednosti je bil in bo tudi v prihodnosti odvisen napredek v človeški družbi.

SLIKE IZ NASELBIN.

Waukegan, Ill. — Socialistični klub v Waukeganu nam je vprizoril 18. nov. t. l. Gorkijevo drama "Na dnu". Gledalec je bila polna dvorana. Mislim, da bo klubov trud vsaj deloma poplačan.

Lahko rečem, da sem bila iznenadena še toliko bolj, ker ni bilo nič pred uprizoritvijo naznanjeno, da nastopijo najboljši igralci. Da bi praprsto delavstva para mogla in si upala vprizoriti kaj takega! ... Upa si že lahko, ampak kako izvrši, je drugo vprašanje! ...

Obiščem skoro vsako dramsko predstavo tukajšnjih slovenskih društev, ki jih ni baš malo. Tri ali štiri kulturna društva imamo in še podpora ne ukvarjajo z vprizoritvijo iger. Ali pošteno in pravično povedano, večina od sedaj izgranih dram in komedij na našem odru ne zasluži niti poštene kritike. Zato imam več razlogov, ki jih pa ne bom podrobno razpravljala. Mimogrede bom omenila dva največja: Zastarale igre, ki ne odgovarjajo sedanjosti, in pa domišljija, da lahko vsakdo nastopi na odru, pa če prav je bil v starem kraju žandar.

Ne rečem, da bi se ne dalo sploh nič napraviti. Videli smo 18. novembra, da bi se dalo. Jaz konstatiram, ako bi se vse moči, ki so razkrojile, organizirale v eno skupino, da bi se pod dobrim vodstvom z lahkoto opravičilo in vsaj za silo izpopolnilo.

Pri nas se igra kakor pride. Kritikov nimamo. In če bi se kdo oglašil pa povedal resnice, joj njemu! ... Drugače pa napredujemo. Kritizirati morajo tako, da izgleda kakor hvala, akoravno ni vredno hvale. Vse se mora z rokavicami prijemati, drugače je nervozna občutljivost tam, kjer jo najmanj potrebujemo.

Nekolikrat sem prišla tudi na vaje. Neopažena sem se ukradla na galerijo in od tam opazovala, kako se pripravljajo in vadijo, ker me to zanima. A moram reči, da ni prave discipline! Med vajo ne sme biti privatnih razgovorov, to je zakulisnih, zbijanja šal, življanja, petja, plesa in smeja in vseh takih nepotrebnih reči! Dokler imajo eni vaje, naj drugi skrbno pazijo, kdaj imajo nastopiti. Točnost in natančnost mora biti že v začetku, ne šele pri zadnjih dveh vajah.

Nadelnika (režiserja) je treba ubogati. Ne mu kazati oslov, za hrbtom ali celo v lice se mu rogati in mu na ta način nagajati, da diletant ravno narobe naredi, kot mu je režiser pokazal. To težavo in odgovorno delo mu je gotovo poverjeno v prepričanju, da je najbolj sposoben. Torej če hočete, da bo harmonija pri nastopu, ga morate poslušati in mu zapupati.

Zakaj je treba režiserja ubogati?

Prvič zato, ker je on odgovoren za vse, kar se godi na odru, in drugič, napravil si je ves nareč v glavi, preden je vloge razdal: Kakšne kulise potrebuje, kakšne karakterje ima na razpolago, ki bodo odgovarjali vlogam in potem celi igri. Ako režiser ni površen, bo pazil na vsako najmanjšo stvar, da bo namestu in to z največjo natančnostjo. Kakor sem rekla, on je in mora biti odgovoren za vse, kar se godi na odru. Zato ga pa pustite naj izvrši svojo nalogo, kakor ve in more. Pomagajte mu s tem, da ga ubogate! Je res, da to sama poštvalnost brez plače ali nagrade. Pametni ljudje pa tudi znajo ceniti s hvaležnostjo to vašo poštvalnost.

Igra "Na dnu" je bila še dosti dobro izvršena, vendar ne z vso natančnostjo! Diletantje si morajo dobro zapomniti, da ni dovolj, če se naučijo svojih vlog prav dobro na pamet. Znati morajo tudi, kaj njihovi soigralci govorijo in o čem govorijo. Pravzaprav vsak posamezni igralec mora poznati vso igro. To je potrebno radi mimike in splošne harmonije. Pretiravanje v govoru in kretanjih pride največ v sled tega; ker si igralce domišljajo, da igra neko povsem drugo osebo. Dobro je, ako človek more posnemati drugega. Ampak to je dar narave, ki ni vsakemu dan. In tisti, ki nimajo takega dara, je najboljše, da se tako obnašajo kot je njim prirojeno. Previden režiser bo rad diletanta tako vlogi, ki jo bo rešil brez večjega napora.

Seenerija "Na dnu" je bila še dosti primerna, kakor igra zahteva v prvem, drugem in četrtem dejanju. Toda v tretjem dejanju, ki se vrši na dvoršču, smo videli le polovico odra premenjenega

živorišče, dočim je druga polovica ostala ne dotaknjena in je kazala sobo iz prvega in drugega dejanja. To pomeni površnost od strani režiserja. Gotovo bi se do bilo kaj primernega v S. N. D. ako bi se pobrigali.

Vstopnina 45c tudi ne odgovarja za tako vprizoritve kot je "Na dnu". Danes vlada še kapitalistični sistem. Vsaka stvar se plačuje po vrednosti ali mnogokrat še več kot je vredna izjema smo le delavci; mi smo poeni. Ljudje so že tako navajeni, da kar je poceni ne obračajo veliko — ni za nič. Pokažite jim prava nebesa brezplačno, pa bodo rekli: Še so neke lepše, ampak tam je treba plačati.

Kar se tiče igre "Na dnu", je bila v splošnem še dosti povoljno vprizorjena. Sicer tu pa tam pri posameznih diletantih male napake, ki jih vsakdo ne more opaziti, in sčasoma bodo popolnoma izginile tudi te. Karakterji so bili še dosti dobro zadeti, če se pomisli, da ni na izbero ljudi kakoršne bi pač človek rad. Vse to in še povrh je bilo videti, da je bilo skoro več od polovice diletantov prvič na odru, moramo biti pač veseli in ponosni.

Želim da nas zopet v kratkem iznenadite s čim velikim. — Prijateljica umetnosti.

Sunnyside, Utah. — Ker ni ničesar blišati iz naše naselbine, hočem opisati o današnjih razmerah pri nas. Glede dela je tu precej slabo. Rudniki obratujejo le po tri dni v tednu, da ne svetujemo nobenemu rojaku priti sem za delom. Še tisti, ki tu delamo, ne zaslužimo ničesar. Imamo le slabše delo, dočim so pri boljšem delu tisti, ki so delali lanske leto.

Veseli je tu precej, ker imamo izvršno tamburaško godbo, pri kateri je enajst članov. Še samega me veseli, da bi se šel učiti, a sem pretrd za učenje. Posebno bi me veselilo biti pri godbi, ker so zraven tudi dekleta. Pedomače smo jih klicali, da so še jeseni. Žal, da smo se se postarali in smo prestari za ženitev. In brez ženke je še težje biti.

Pa še marsikdo bi se ženo kakor jaz sam. Toda žepi so prazni. Težko pričakujemo svete "pede", a navadno pride tudi tista tako, da prvi dan po njenem obhajanju ima le eden izmed nas tobak. Skoro bi se nam godilo tako kakor takrat, ko smo prosili v ujetništvo: "Signor, prego un poco di tabacco."

Slovenec nas je v tej naselbini malo zlasti pa deklet, da nam je že precej dolgčas po njih, dolgočas toliko bolj, ker se staramo. Ko smo zadnjič šli na plesno veselico, sem se kolikor mogoče lepo napravil kot kak športnik. Ko sem srečal dekle in jo pozdravil po ameriško "Halo girl!", pa mi je odzdravila: "Halo dady!" Kar klobuk je šel pokonec, tako so mi vstajali lasje na ta odgovor. Pa me je vendar tako nagovorila, čeprav sem še najmlajši izmed mojih tovarišev.

Novice ni posebnih. Ko bo kaj bom že naznanil. Lep pozdrav čitateljem Prosvete. — Jos. Savorn.

Orient, Ill. — Bilo je ob pol desetih dopoldne, ko sem prišel iz rova št. 1 v Orientu. Obveščeni smo namreč bili ob pol devatih po svojih prostorih; naj hitimo iz rova, ker je na severni stran rova eksplozija. S tovarišem sva šla vep. Velel sem mu, naj gre počasi ter naj pazi na vodo v boketu ter naj hodiva previdno, da se ne zasopeva, in ako je potrebno, da se lahko vrneva.

Bil sem že v taki katastrofi 8. novembra 1910, torej mi je znano, kako potrebna je previdnost. Na južni strani smo bili varni, da smo lepo lahko prišli na svetlo. Prvo poročilo, ki sem ga slišal o nezgodi, je bilo, da je 50 do 60 ubitih, a resnica je, da jih mora biti toliko obžganih, ako ne ubitih. Če so prizadeti Slovenci, ne vem, kakor tudi o ponesrečenih še ni znano, koliko jih je.

Eksplozije je povzročil plin po domalega izdelanih prostorih, da se je plin tako razvil, pa je krivo varčevanje kompanije. Ako rove ne obratuje, ne puste kompanijskim delavcem, da bi delali in držali rove v redu, da bi se plin v rovu ne mogel razvijati do eksplozije.

Videl sem mnogo dima na severni strani. Nekaj ljudi je prišlo ven poškodovanih, nekaj pa jih dim ne pusti. Ko bom izvedel kaj več, poročam bolj natančno. — Math Lenarčič.

Delavski list je sila, s katero računava vaš nasprotnik.

Tragedija prodanega rodu.

V času, ko ljudstvu v Jugoslaviji samo še to manjka, da pričnejo proti njemu postopati s klavniškimi manirami, so našemu življenju v zasadenem ozemlju odvzeli zadnjo pravičico. Italijani so podrli samostojnost njegovega pouka. Letos so izročili prve razrede ljudskih šol laškim učiteljem, prihodnje leto pridejo drugi razredi na vrsto in tako dalje, dokler ne bo vsega konec. Jugoslovansko učiteljstvo mečejo v tropih na cesto, brez vsake odškodnine. Pretresljivo je bilo brati pred dnevi v tržaški "Edinosti", ko je pozvala ljudstvo, naj ne pusti reveža učitelja s praznimi rokami od vrat, če pride k njemu — berač!

Komaj si moremo predstavljati, kako je udarjen s to kanibalsko odredbo "odrešeni" rod in kako trpi pod vedno novimi in vedno hujšimi zatiralnimi poskusi. Pa enako trpi tudi laško prebivalstvo iz proletarskega sloja, v kolikor ne vstopa zares ali na videz v fašistovske organizacije, da si zasiguro vsaj golo življenje; in v kolikor se s slovenskim proletariatom življenj vred ne izseljuje iz dežele, nad katero se poskuša "2000letna nacionalna kultura" z dozdaj neznanimi humanizmi. Fašizem ne dela dosti razlike med proletariatom enega ali drugega jezika, da si je pa slovenskega še posebej na piko vzel, ni nič neumljivega. Le nacionalni moment opade za laško delavstvo, socialno in moralno pa osrečuje Mussolini vse enako. Majhen odsev tega osrečevanja se nam zasveti, če preberemo n. pr., kar piše ena zadnjih "Novih dob", list, ki ga urejujejo slovenski fašistovski uskok v Gorici. Govori o tem, kako da se naš življenj v hitrem tempu asimilira onemu, ki ga importirajo iz matere Italije, pa navede kot razveseljiv dokaz k temu veliko število "otrok ljubezni", nezakonskih otrok laškega vojaka s slovenskim dekletom! Takih cinčnih izjav bi v 20. stoletju ne izustil niti razbojnik, nacionalistična hiperkultura in kleščarstvo, podpirano po vaticanjskih Kristusovih naslednikih, pa se jih ne sramuje.

Narod trpi, narod protestira, pri takem sistemu pa sami protesti nič ne zaležejo. Tisti, ki ga zatirajo, imajo vse v rokah, vlado, bajonet, ricinovo olje, bencin in dovolj utrjeno kožo, da se ji nič ne pozna, če ima en greh več ali manj. In tudi take učenjake imajo, kakor je "filozof" in prosvetni minister Gentili, ki so pripravljene za nekaj denarja prodajati za resnico frazo, da je znanost za to na svetu, da pride samo Mussolinijevo komitativno do veljave, vse drugo naj pa pekel vzame.

To še ni najbolj umazano, ker današnja družba dovoljuje, da sme en človek v svojo korist pritiskati na drugega človeka. Umazano pa je pred poštenimi ljudmi preko vseh mej, da onemogočajo vsak enotni in pametni odpor proti nasilju taki element, ki so se od znotraj sami poklicali, da ta odpor vodijo. Primorski voditelji klerikalne in napredne baže se koljejo med seboj, kdo bo nosil zvonce prvenstva, kdo se bo edini uveljavil kot odrešenik brezpravne mase. V uvodniku zadnjega "Ljudskega glasu" smo obkrižne našli ta problem. Primorska nam daje dokaz, da smo silihi o voditeljstvu še vse premalo trdo. Klerikalec, njim na čelu znani duhovnik Šček, so si na Goriškem tisto žalostno kruhoborsko prvenstvo že priborili. Iz osvojenih narodnih institucij (politično društvo "Edinosti") izključujejo vse, ki bi jim utegnili delati konkurenco. Te dni so z javnim oklicem skušali braniti te smrdljive afere pod pretvezo, da je treba narod "etično" dvigniti v znamenju krščanstva, tisti narod, ki je po svojem trpljenju in moralni še vedno neskončno zvišen nad vsakim teh voditeljskih volkov! Ker če bi tak ne bil, če bi ne bilo primorsko ljudstvo do dna dobro, predobro, bi jih raztreščilo ob najbližji skali. Tako so vsa strujarstva, pa naj se imenujejo s Kristovim ali Antikristovim imenom, za prava nacionalna stremiljenja čisto navadna kuga. V najbolj nevarnih časih jim gre najprej za osebnost prvenstva in dobičke, potem šele pride drugo na vrsto — tudi zaradi dobička. Edino zaradi takih notranjih umazanosti se utegnejo stvari tam doli že jutri prav grdo končati. Ker vse mlatenje od zunaj daje na znotraj zdravemu organizmu le še večjo odpornost, tem večjo moč. Ljudski organizem pa, ki se hoče sam razkrojiti od zgoraj navzdol, segnje v potujčevanju, demoralizaciji in bedi popolnoma. Bliki se redijo v njem od njega potem še drugod poisejajo pri nega terišča.

zacihi in bedi popolnoma. Bliki se redijo v njem od njega potem še drugod poisejajo pri nega terišča.

Pomoč od znotraj in sicer zgorj torej odreka. Kaj pa po od zunaj? Te primorske ljudniče več ne pričakuje. Treba voriti s preprostim človekom — to je vendar narod, ne pa njegovi voditelji in tisti rodoljubni godeje in narodne dame, ki postavljajo in paradirajo v osvobodjeni Jugoslaviji zaslužene gospodje, ki se jim dobro godi zbudajo zato usmiljenje pri isti ki gospodi na tej strani. S prostim človekom je treba govoriti, ki pride k nam, pa vidi, da tukaj zanj isti križ kakor tam li. Draganja je še hujša, brezsestnost narašča, davki bi ga na isti način, osebno in družnjsk sodbodo ki mu militarizem in keprav prav tako kradla kakor Fašistiji. Če imaš prepričanje, ni v skladu z oficinalnim, te boprav tako terorizirali kakor te. Počakajmo, naj se kača balkazem vsa priplazi tudi do nas, te bodo prav tako batinali, stljali, obekali in zapirali kakor Italiji — ali pa v Makedoniji. nas niso morda še nič streljali. Korupcija se redi od ljudskih jev v isti meri, ampak prav v meri kakor pod Mussolinije. Kdo bi potem pričakoval in si lel, da ga pride en križ odred drugega? Mislite, da je ljudstakoto bedasto? Zakaj smo izgubKoroško? Sama nacionalna fza ne zaleže nič, kvečjemu p'inteligenču'. Toda zaslužajinteligenca, kolikor je je, govda nes o jugoslovanski pomoči di z roganjem in bo utegnila goriti še bolj. Ne bomo mi talbedasti, da bi zapirali pred teadejstvi oči! Kakšna pomoč pa to, če se enkrat, dvakrat na leali pa magari vsak dan zacedi vsi meščanski listi solzavih čakov za "izgubljenimi brati" — brez hujših posledic! Ali je mda to pomoč, če pozove Orjunsak teden enkrat jugoslovanskjavnost na "auf biks!" pro"prokletim tujcem" — brez izjme seveda, ker naši tepci ne vidjo, da 80% teh tujcev prav takpreklinja jarem nad seboj kakagami! Če pozove torej na "aufbiks", nato pretepe kakoga — dmačina! Ali je v tem rešitev, še hodi mladih na triglavskvrhove obstreljavati iz daljav2000 m in preplekajo Aljažestolp z narocnimi barvami! Čprirejajo razne odreševalne matice tombole in zabavne večere, kebrev vina, plesa in cirkusa baje n mogoče doseči kaj za brate? Če nobena beograjska vlada brez razlike nikoli ne zgane, da bi vsajdiplomatsko intervencijo izsilili od raznih Mussolinijev in Sciplovspoštovanje do naših manjšin v tujini? Če se nasprotno te vladpovsem očitno pogajajo in trgujejo z nosilci tega razbojniškega sistema nad našim življenjem in jih povabljuje na fine večerice? Prokleta taka pomoč in prokleti pajaei, ki žonglirajo na idealih in afrazah namesto na vrveh!

Ijudstvo preko meje pa pajecup danes nič več ne ploska. Neupa pomoči od nikoder. Od nas najmanj. Svojih požrešnih popov in advokatov pa se bo znalo tudi odrešiti, če mu je kaj od tega, da se ohrani. In od tega mu je. Tako bo moralo priti logično do samopomoči od spodaj, do organizacijepod kontrolo vseh, ne samo posameznikov. Ali pa bo propadlo. In ne bo to njegova sramota, temveč naša sramota. Naša dvojna sramota, ker eno nosimo že sedaj. — Naprej.

LITNICA UREDNIŠTVA.

Buckner, Ill. — Na Vaše stavimodruge vprašanje: Ali ste državljani? Če ste državljani, pojditv na distriktno sodišče in tamvložite prošnjo za potni list. Imeti morate s seboj dve priči in plačati deset dolarjev. Ko vam je potni list izdan, morate dobiti še vizume od konzulov dotičnihdržav, skozi katere potujete in v katero potujete.

Ako niste državljani, prosite za potni list pri konzulatu države, kamor ste pristojni. Tudi v tem slučaju morate imeti vizume od vseh konzulov, skozi katerih države potujete. — Pozdrav!

Cleveland, Ohio. — Obrnite se na zdravstveni oddelek (health department) Vašega mesta ali na zdravstveno komisijo v Washingtonu, D. C. — Pozdrav!

Ali želite znati pravilno pisat in čitat angleško? Naročite si "Slovensko-anglško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Knjižna matica S. N. F. J.

Podporna Jednota

Inovp. 17. junija 1907
v državi Illinois.

GLAYNI STAN, 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODSEK:
Predsednik Vincent Calkar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7
Box 81, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka
Blas Novak, gl. blaginjak John Vogrich, urednik glasila Jože Zvertnik
upravitelj glasila Filip Godina.

FOROTNI ODSEK:
John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martha Zeleznikar, Box 276, Harborton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Terfelf, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorish, 414 W. Hay St.

BOLNISKI ODSEK:
OSREDNJE OKROZJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Av.
Chicago, Ill.
VZHODNO OKROZJE: Jacob Ambrosini, Box 286, Moon, Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., za jugoslovensku; Max Marc, Box 166, Buhl, Minn., za sverojugoslovensku; Mike Zugel, 8453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:
Frank Zalta, predsjednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank
Somrak, 8817 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St.,

Združiteni odbor:
Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Joško Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Jos. Skuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Av., Cleveland,
POZOR!—Korrespondenca s gl. uredniki, ki delajo v glavnem uradu
se vrši takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslov

DENARNE POSILJATKE IN STVARI, ki se tišajo gl. izvirnevala, odnese in jedrasta tobaka se uslovo: Talnlitvo S. N. P. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSLI se posiljuje na naslov: Blagajništvo S. N. F. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odoru se naj pošlje na gl. izvrševalni odbor.

Vezi prizivi na k. poročni odtok se naj pošilja na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vezi dopisi in drugi spisi, nasnanila, oglašji, naročnina in sploh vse k. is v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657.

So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

8. Več kot polovica družin je dobila dobrodelnih podpor, za ča-

odsto izmed teh družin je kdaj poprej potrebovalo kako podpo-

9. Edina ugodna posledica za otroke je bila, da je bilo manj dela tudi za nje in da so zato bolj

3. Zahtevamo, da se določi urni delovni čas le za one inštirskije obrate, kjer to zaht značaj obrata z ozirom na te

jo, je bil potrosen za najnujnejše potrebnosti, družine, in družine so bile tako zadolžene, da brez dvoma ti otroci ob prvi priliki pojde-

jo na delo, da prispevajo k zaslu-
ku vse družine.

Na koncu pravi poročilo:

„Razun potanjkanja najnu-
nejših, potrebnih, nezaposlenost
provzroča ono trpljenje, ki ga mo-
rejo razumeti morda le oni, ki so
časa v sporazumu s delavci
pri čemur mora biti mero-
navadna večina delavstva do
nega obrata. Odločno protest

kdaj bili žrtve grozne negotovosti in strahote, ki navdaja družino, ko oče zgubi delo. Posledice nezaposelnosti na moralno družino so mo proti sedanjim omejitvi del.

3. Resno in nujno opozarja mo ministratvo socialne politike da so bremena, katera nosi i

zaposlenosti in močno strahuje, najbolj strašno. Nezaposlenost torej zniža standard življenja, provzroča skrb in grozo, vničuje

prihranke in zadoljuje za bodočnost. Posledice nezaposlenosti na otroke so zato direktne in pogubne."

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Socialna reakcija na pohodu. Kako sistematično zasleduje kapitalizem v naši državi naše demokracije?

lavsko gibanje in njegovo odpor-
no silo, je razvidno v zadnjem ča-
su iz raznih anket, na katerih
traja večina raziskovalcev, kako

kujejo neustrešne pogoje, tako bi delavstvo oropali vseh njegovih gospodarskih in socialnih pridobitev. — Tako se na svoji

zadnji glavni skupščinski seji "Zveze industrijcev" izdelali petoro resolucij, katere so že poslali na kraljevo vladu v Beograd, da

5. Zahtevamo, da se iz
ske zbornice izločijo nameli
in duševni delavci sploh, in
za te ustvari posebno avton

Bolgarskim komunistom silniška vlada Cankova pre

Zibelka. Pri mariborske zarju Ivanu Š. so narodili z

Na skupnem "Zveze industrij" stoloposlednika v narodnem izdelano zibelko . . .

da novi zakoni socialno-političnega značaja, tako Zakon o zaščiti delavcev, ki so bili koncipirani v ministrstvu za socialno politiko, mladi dečki nad 16 let starostnega raznašalce. Oglasite se pri National Printing and Publishing Co., 2100 Broadway Ave., New York 24, N.Y.

ko, vsebuje vsebino najradikalnejših vzorcev, predlaganih v izrazito industrijskih državah, in to enostransko brez zaslišanja gostov.

spodarskih korporacij in celo brez
sporazuma s pristojnimi ministr-
skimi resorti, to je ministrstvom

trgovine in industrije in razvoja
stavom za rude in šume, ne odgo-

O koleri na Kranjskem.

Zbornik Matice Slovenske
XIII. zvezek iz leta 1911.

Sestavil Franc Kobal.
(Dalje.)

Najhuje je bilo v Postojni, kjer je h koleri pritisnil š legar. C. kr. vojaška marodna hiša v Postojni je imela samo pet postelj na razpolago, bolnikov pa je bilo vse polno. Dan na dan so se od Vipave sem valile vojne trume in dovažale novih bolnikov. Podstojnska bolnica, ki je bila skrajno slabo preskrbljena, je bila kmalu tako prenapolnjena, da se vsled tesnobnih razmer okuževanje več ni moglo zabranjati. Dasi pa je kolera nastala in divjala med vojaštvom, v Postojno ni bilo nobene vojaškega zdravnika, tako da je moral vojak kakor civiliste oskrbovati postojnski okrožni zdravnik dr. Vesel, ki mu je pomagali okrožni ranocelnik. Končno pa sta, čemur se pri tako zanemarjenih razmerah ni čuditi, tudi ona dva od svojih oskrbovancev našla kolero, tako da ni bilo nikogar, ki bi bolnikom stregel po pravih zdravilskih znanostih. Okrožni ranocelnik je za kolero umrl že 9. dan po svojem obolenju, dr. Vesel pa se je po dolgotrajni bolezni rešil. Z ranocelnikom vred je tudi za kolero umrl poveljnik postojnske vojaške bolnice, nadporočnik Pellegrini. V Postojni se je kolera v družbi legarja vgnedila tako trdovratno, da je niti zima ni pregnala docela.

Konec septembra se je kolera zganila tudi tam, kjer so jo bili že toliko časa napovedali, v Ljubljani. Ni čuda! Skoro vsak dan so bili ogrski honveti skozi Ljubljano na Laško in so v mesto od juga ali od severa prihajale vojne trume, zdaj večje, zdaj manjše — 13. novembra je naenkrat prišlo 3820 mož, da se z železnico potegnejo proti severu — pa naj so prihajale od juga ali od severa od obeh strani se je bilo bati kolere. In da kolera kot nevidna spremeljavalka koraka med vojaškimi vrstami in zagrija s svojim smrtonosnim objemom zdaj tega, zdaj onega, Ljubljancem ni ostalo prikrito, saj so žrtve njene morele ljubljeni dan za dnem odvažali

iz ljubljanske vojaške bolnice. Takoj prvi teden (od 29. sept. do 8. oktobra) so v njej imeli 32 koleralbolnikov, od katerih je umrlo 17; drugi teden je število vojaških bolnikov naraslo že na 51 slučajev, pokopali pa so jih 24. Ker so ta velika števila prebivalstva vznemirjala, oblastav odsej/več niso objavljala izkazov o stanju koleralbolnikov v vojaški bolnici, ampak so pavšalno poročala o stanju kolere v mestu in ljubljanski okolici sploh, vitevi tudi slučajne v vojaški bolnici. Sploh pa je sredi oktobra kolera tudi med vojaki poenjavala. 23. oktobra so imeli v njej samo še 6, 29. oktobra pa samo še enega bolnika.

Da preskoči kolera od vojakov na someščane, je bilo pričakovati in tako je tudi med Ljubljanci in bližnjimi okolici prav pridno pobirala. Civilna bolnica ljubljanska je tedaj imela dokaj opravka. Prvi teden (od 29. sept. do 8. oktobra) so imeli 9 bolnikov, od katerih pa sta umrli samo dva, drugi teden (8./X.—15./X.) so imeli že 18 bolnikov, peti teden še 7, šesti teden (od 5. do 12. novembra) niso v bolnico prinesli nobenega novega koleralbolnika več. Prav zanimivo je, primerjati, koliko bolnikov je umrlo v vojaški in koliko v civilni bolnici. Dočim je v civilni bolnici razmerje med obolenimi in umrlimi kakor 9 : 2 odnosno 18 : 5, je isto razmerje v vojaški bolnici kakor 32 : 17 odnosno 61 : 24. Potemtakem je v civilni bolnici umrlo približno ena tretjina za kolero obolenih, v vojaški bolnici pa dobra polovica. Kje so vzroki? Ali so bila obolenja vojakov akutnejša ali pa so v civilni bolnici zdravili z večjo spretnostjo in vestnostjo.

Med civilnim prebivalstvom Ljubljane in ljubljanske okolice je kolera torej začela svoj posel h koncu septembra in se hitro razpasla. Svoj vrhunec je dosegla sredi oktobra, ko je bilo v Ljubljani in okolici hkrati 154 bolnikov, ki so jih deloma zdravili v bolnicah, deloma pa na domu. Tudi v jetnišnici na Gradu jih je nekaj pobrala, in sicer, kakor pravi "Novice", "4 nar večih malopridnežev". Potem je polagoma ponehala, tako da je 12. novembra uradna objava izkazovala v celam samo še 4 bolnike, ki pa so bili bolni še od preje. Poslej

so se pojavljali samo še posamezni slučaj, tako da ni moglo več biti govora o kakoli epidemiji. Kakor v postojnskem okraju, je nekoliko ljudi tudi v Ljubljani za kolero obolelo celo še prihodnje pomlad, pa tudi kasneje, vendar se kolera naslednjega 1850. l. po naših krajih ni razvila v epidemijo, pač pa je posameznike pobirala zdaj tu zdaj tam. V ljubljanski e. kr. vojaški bolnici so od 20. avgusta pa do 21. nov. 1850 skoro vsak dan imeli vsaj po enega koleralbolnika, umirali pa so sami prostaki, in sicer so skoro vsi pripadali tujim polkom. Tako je 1850. v Ljubljani za kolero umrlo do sto vojakov. Umrlo pa je tudi precejšnje število civilnih oseb bodisi v deželni bolnici ali doma. Kakor je razvideti iz uradnih poročil, so to do malega bili revnejši ljudje, dninarji, delavci, hlapei i. dr., meščanov po najrazličnejših delih mesta — tudi v Trnovem in na Barju se je zglasila opetovano — epidemija ni postala. Steli pa so vendarle od konca avgusta pa do konca novembra, ko je docela ugasnila, skoro vsak dan po enega mrljica. Da ni bilo nič hujšega, nam izpričujejo uradni izkazi umrlih, ki beležijo, da so v Ljubljani septembra meseca v celam pokopali 91, oktobra meseca 94, novembra pa 77 oseb, v katerih številah pa so vračunani tudi vsi za drugimi boleznimi (legar, jetika, griža, vodenica etc.) umrli. Ko so se sredi septembra jele širiti govorice, da je kolera v Zidanem Mostu izbruhnila z vso svojo epidemično silo in da se je od tam tudi že zanesla v Ljubljano, je uradni list — pa ne morda v svojem uradniškem delu, marveč med oznanili — priobčil pomirjujoče pojasnilo, da je dolejš vseh skup za kolero obolelo "približno 30 oseb, od katerih jih je 13 ali 14 umrlo. Izvzemši eno inženjerjevo ženo", pravi ta izjava, "so vsi oboleni delavskoga stanu, ki so spričo svojega manj urejenega preživljanja povsem naravno temu krog sebe segajočemu zlu bolj izpostavljeni, k čimer vrhu tega mnogo pripomore uživanje nezrelega sadja, katerega je žalibog tudi v Ljubljani prav mnogo videti in ki bi ga bilo treba strogo nadzirati." Posegla pa je kolera novembra meseca tudi v ljubljanske preiskovalne zapore ("Inquisitionshaus") in od 5.—12. u-

grabila 4 + 3 + 2 + 1 + 1 + 3 inkvizite, 10. novembra pa na mrliški odlopoložili tudi upravitelja Schuberta. Rogovila je tudi po kazni in si osvojila zdaj tega, zdaj onega.
(Dalje prihodnjik.)

Dr. Jernej Demšar:
Splošna spolna profilaksa (obvara).

(Konec.)

Častniki so nam pripovedovali, ko so se vračali iz fronte, da so popolnoma spolno otopeli prišli domov, da jim je minilo vse veselje, vsa strast do ženske, in da je poteklo precej časa, da je bilo treba ženske družbe, da se jim je povrnila spolna strast. To pač dokazuje, da je spolni nagon dostikrat je umetno vržen v življenje, provociran po bujni domišljiji in pod direktnimi vplivi in da se takoj umakne, če izgine vzrok razburjenosti. To dokazuje, da kdor naporno dela, bodisi duševno, bodisi telesno, da kdor ima težave in skrbi, ne občuti spolnosti v tej meri, kakor oni, ki živi v brezdelju, v razkošju in brezskrbju. Spolni nagon odvisi od življenja kakor ga živimo; in ako ga imamo torej popolnoma v svoji oblasti, je premagljiv.

Moči "se vinci", samega sebe premagovati, se pa ne prinese seboj na svet, ta moč ni priložena, ampak se doseže šele z vzgojo. Te vrste šola je huda, stane mnogo zatajevanja in mnogo truda; njen začetek je kakor vsak najtežavnejši. Začetki se mora z malenkostmi, da se jih uči premagovati in pozneje pridejo na vrsto težavnejše naloge, trši orehi. Vsakemu nudi življenje po njegovih razmerah in dolžnostih dovolj prilik, da se vadi v trdni volji, da se uči ustvarjati si energijo, koliko koristi mu bo doprinesla taka šola. Njegova bodočnost odvisi od nje, od železne volje zavisi njegova prostost! In prost je samo oni, ki odloča vse sam s svojo voljo. Spolni nagon pa zahteva polnega moža, polne odločnosti, ker je bistven del našega organizma, podedovan, položen v naše telo. Narava nam ga je dala v oblast, da razpolagamo z njim po svoji volji in pamesti, ni pa nam prepovedala, da ga ne smemo rabiti pred zakonom. Od nedorazlega organizma zahtevamo brezpopojno spolno vzdržnost, to zahteva ne samo moralnost, ampak tudi organizem. Organ, ki je še nerazvit, gnati v hitrejši razvoj, pomeni njegov hitrejši razvoj. Nadalje vemo, da imajo izločki mod (seme) velik vpliv na naš organizem. Če greste spomladi v evetljenjak ali sadovnjak, vidite, kako striže in reže vrtnar grmiče. To dela radi tega, da začne sok tem intenzivneje v ostale vejice in mladci, da na teh vzcveto tem lepši in bogatejši eveti. Tako se javlja tudi pri mladeniču neporabljen sila spolov in drugih organih, v njegovih duševnih in telesnih zmognostih. To dejstvo se krije s prastaro resnico, da se izvrši najtežja dela samo pri spolni vzdržnosti. Zato se zdrži, kar je splošno znano, telovade in športniki med treningom spolnega občevanja. Seme, ki pride v krvni obtok, vpliva ugodno na vztrajnost in jakost našega mišičevja.

Komur je resno na spolni vzdržnosti, najde v morali, v svojem ponosu in svoji močnatosti, v resnem duševnem delu, v lepi literaturi in umetnosti, v telovadi in v zmernosti v jedi in pijači najboljše prijatelje in zveste pomočnike. Med temi je zadnji najbolj važen — namreč zmernost v pijači. Kjer je Bacehus, tam je Venus, pri vinu sedi navadno strast, to je stara resnica, to nam pravi dan na dan izkušnja. Če bi alkohola ne bilo, bi ne bilo toliko spolnih obolenj. Skoro vsak, ki je spolno obolel, nam pove v ordinaciji, da ga je zapeljala vesela (alkoholizirana) družba, da ga je premotila preobilno zavžitja pijača. Alkohol (zavžit v preobilni meri) omami človeka, mu vzame preudarnost, razsodnost, in vse obzire na njegovo čast in zdravje, na njegove dolžnosti; on postane podjeten in dostopen za razne avanture, spolno zdražljiv, poboten in skrajno lahkomišeln. K temu mu pomaga še žensko osebo, ki je nastavljeno po nekaterih vinotočih. Alkohol je tudi še v drugih oziru nevaren; ne samo, da ga je spravil in zvalil v past — mu v boleznih moti zdravljenje, mu podaljša njegovo nalezljivost in s tem nevarnost za njegovo sosesčino; radi alkohola se mu čestokrat vrača bolezen, večini celo onemogoča popolno ozdravljenje.

Zmernost v pijači, omejitve go-

stila, naprava več športnih in telovadnih prostorov bi doprinesle mnogo k profilaksi spolnih bolezni.

Jako važen profilaktičen faktor je nadalje pouk o spolnih boleznih. Nevednost, neinformiranost se rada maščuje, ovira te pri napredku, spravlja te v neprimerni nevarnosti, in prinaša ti poleg škode še sramoto. Nevednost gre pri nekaterih tako daleč, da ne vedo, da eksistira spolne bolezni, drugi jih ne smatrajo za resne bolezni, saj kapavico imajo za popolnoma nedolžno. Če bi pa vedeli, koliko neprijetnosti prizade ne kapavica, koliko potrpljenja potrebuje za ozdravljenje, koliko moralne sile je treba, da pacient ne kleene in da povzroča posebnost pri ženskah večletno hiranje, jalovost itd., če bi le skutili nevarnost sifilide, njeno dolgoletno zdravljenje, samozatajevanje, večer strah pred posledicami, degeneracijo rodu itd., bi se pač petkrat premislili nalesi lahkomišelnosti kako spolno bolezen. Ze sam strah pred spolnimi boleznimi bo vsakega, ki je še obrnil le malo razsodnosti, obvaroval pred izvenzakonskim spolnim občevanjem. Zato mora biti pouk o spolnih boleznih splošen, spoznanje nevarnosti spolnih bolezni mora prodreti v vse plasti našega naroda. Najprvi morajo priti do pouka abiturijenti (n-je) naših srednjih šol in drugih učnih zavodov, potem obiskovalci višjih zavodov, ker ti-je šele stopajo v življenje in morajo vedeti, kaj se jim lahko vse pripeti, da se vedo obvarovati nevarnosti v življenju. Tako bi morale skrbeti za pouk tudi tovarne za svoje uslužbence, posebno še bolnišnice blagajne za svoje člane, ker je to v njihovem lastnem interesu. Predavanja morajo biti separatna za vsak spol. Velikega pomena so tozadevne kinematografske predstave. Mladša generacija naj posneme iz predavanj, da je spolna vzdržnost njej koristna, in ne škodljiva, da je izvenzakonsko spolno občevanje skrajno nevarno, in izve naj splošne nevarnosti spolnih bolezni. Pri zreli generaciji bi se morale pa spolne bolezni že natančneje orisati, ker je bližja spolnemu obolenju, bližja zakonu in je razsodnejša. Natančnejše mora poznati nevarnosti spolnih bolezni, zlasti pa mora biti informirana o tem, kdaj je kak pacient nevaren drugemu, kdaj je ozdravljen in kdaj sme stopiti v zakon. Če bi pacienti toliko časa ne občevali, dokler niso ozdravljeni; ne stopali v zakon, dokler nimajo zdravniškega potrdila, bi imajo spolno obolenih znatno skrečilo. Koliko pacientov je, ki se sploh ne zdravijo, češ, da ne čutijo nobenih bolečin; pri njih odvisi obstoj kakih bolezni od bolečin! Kaka zmeta, in okužbe lahko nastanejo po eni sami osebi pri sifilidi, katere se pojavlja začetkom z brezbolestnimi znaki. Ena sama oseba lahko okuži celo vas! Pri predavanjih bi se morala naglašati potreba zdravljenja toliko časa, kolikor določi zdravnik, če noče škodovati sebi in drugim. Mnogo pacientov se ne zdravi do konca ne samo iz malomarnosti, ampak radi slabih gmotnih razmer in radi oddaljenosti od zdravnika.

Razume se, da more in tudi mora vsaka država v svojem interesu prispevati k spolni profilaksi po zakonodaji, s svojim množičnim aparatom. V zakonodaji glede vlačugarstva, zdravljenja spolno bolnih na državne stroške in njihove kontrole, glede do- jill, glede kazenskega postopanja radi okužbe itd. prednjačijo nor-

diške države Norveška, Švedski in Danska, katere so imele že pred prejšnjega stoletja (Dane že 1880.) tozadevne stroge zakone, dočim jih je dobila Avstrija le 1913, Nemčija in Češkoslovaška lani. V Jugoslaviji so še delani zakonski načrti in čakajo zakonjenja po poslanski zbornici.

Povest "Jimmie Higgins" srčalo duše ameriškega proletariata ob času velike vojne. Dobi pri Književni matici S. N. P. J.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Nov. 30-23) pomeni, da vam naročnine poteče na ta dan. Ponovno je pravočasno, da vam liste ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstaviti, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustaviti, valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago je za leto \$6.50, pol leta \$3.25.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 So. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

ZA KUHANJE PIVA DOMA

Imamo v zalogi slad, hmelj, slaster in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite za informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Domače prekajene KLOBASE

Izdelujem in razpošiljam fine prekajene klobase z česnovim okusom in prekajeno meso. Jamčim, da je moja roba prava delikatesa, ravno taka kot sta jih včasih oče in mami naredila. Pošiljam od 5 funtov na prej. Cena 35c funt, poštnina posebej. Denar se lahko pošlje z natečilom ali pa pošljem po poštnem vzetju (C. O. D.) Sem član društva št. 68, S.N.P.J. kamor se lahko obrnete radi moje zanesljivosti.

JOSEPH LESKOVAR
D. I.

810-14th Street,
Racine, Wis.

Visoška kronika.

DR. IVAN TAVČAR.

(Dalje.)

Govorila sta z velikim zaničevanjem in prav ne-pametno se mi je videlo zasramovanje naše govorice, ko sta se vendar sama posluževala besed, da ti je bilo, kakor bi požiral zdrobljeno steklo, če si ju moral poslušati.

Premagal sem svojo jezo in ubogal sem svojo pamet, ki mi je velela, da se ne gre pripraviti ali pa še celo pretepati z njima, ki sta mi bila bratrance po materi in polubrata moje neveste. Tudi Lukeža sem krotil s svojimi pogledi. Molče sva hotela stopati mimo, kar pa je onadva še bolj razdražilo.

Othinrih se mi je postavil na pot ter vprašal: "Ali te je kaj v hlačah, kranjska glista? To bi rad vedel!"

Tudi Marks bi bil ravnoisto rad vedel, in Lukež je nekaj godrnjal o tem, da vsega skupaj ne smeva podreti.

Othinrih je na vsak način zahteval, da se moram metati z njima. Marks pa je hotel, da bi se bili vsaj za prst vlekli, če že nimam poguma, da bi se metal z njima. Pristavil je, da moram nekaj moči v sebi imeti, ko se vendar ženim in ko ne sedim več pri skledici, v katero je nalila mati mleka.

Govorica je postajala vedno bolj trpka. Lukež je odločil svojo bisago, a lekel sukno ter si savihal rokave. Že je pljunil v svojo pest ter kazal tako, da je vedno pripadljiv, udeležiti se pretepa, kakor se to spodobi nekdanjemu kirazrju in najsi je star že sedemdeset let. Pretčila je nevarnost, da se sprimemo, bodisi da bi se bili metall, bodisi da bi se bili za prst vlekli.

Naša ljuba Gospa z Malenskega vrha nam je prihitela na pomoč. Na kraj prepira je namreč prišla nevesta Margareta, katere je v trenutku izprevidela, da se hočemo stepiti, ker je prav dobro poznala obaobnost in razposajenost svojih bratov. Očeta ju je in z ostro besedo zapodila z mesta. In čisto resnice zaplēm, da sta Marks in Othinrih izgubila ves pogum in da sta se svoje sestre zbal, kakor sta se bila poprej zbal svojega očeta! Se pristavim: ko se je tako ježila, ko je izpovedovala svoja brata, je bila zata in se je dopadla mojim očem!

Se nekaj časa je hodila z nama, bržkotte v namenu, da bi s tem zadrževala brata, da se ne vrneta in ne iščeta zopetnega prepira. Ko je bila prepričana, da je nevarnost preprečena, je obstala ter vzela nekje iz oblake mal zavitek. Zopet ji je obila kri beli vrat in aramečljivo je iskala besede, ki naj bi jo izpregovorila meni. Kakor veste, je bil oče Jeremija poudarjal, da ji govortca njegova domačega kraja ne teče gladko. Margareta je hotela pri slovesu pokazati, da ji ta govortca

ni tuja. Molila je zavitek proti meni, mečala nekaj naših besed ter končala: "Nemi, nemi!"

Vzel sem, ona pa je odhitela. Ko sem zavitek odvil, tičal je v njem kos pogače, a zayit je bil v faoletleček, kakor ga dajejo, posnemavši laško navado, neveste svojim ženinom.

Ponižno izgovorjeni "nemi" mi je zvenel še dolgo po ušesih in tudi potem, ko mi je bil Lukež razložil, da Tajčarji po Sorskem polju ravno-tako mešajo govorice, da po naše obrežje nemške svoje besede.

Med daljšo potjo nisva doživela nič takega, kar bi bilo vredno, da bi se tukaj zapisala. Hodila sva po isti poti kakor prej, ko sva prihajala z Visokega. Na Svrčuhah ni bilo človeškega sledu. Samo pri studenec je ostala črna lisa, kjer so cigani onokrat kuhali. V celam gordu ni bilo čuti glasu in prav lahko bi bil zaspal, kdor bi bil legel na zemljo.

Dospelvi na Blegaš, je visoko nad nama v šumi prav močno zaropotalo, kakor bi padala posekana debla k zemlji. Strmoč sva obstala, kaj če to biti? Počez po bregu se je ropot širil in širil, dokler ni streljal nad nama prilomastil po gošči jelen, orjak in velikan. Divjal je, kakor bi visel v zraku, a po hrbtu je bil položil rogovje, ki je bilo dolgo kot dolga metla.

"A si ga videl?" se je začudil Lukež. "Da sem imel pri sebi svojo mušketo, izstrelil sem jo na njega, da bi se valjal po Frati! O jej, to bi bil pogled!"

Takoj se je ohladil, ko sem mu odgovoril:

"Kaj, ko bi izvedel škof Albrecht Sigismund? Ta bi ti že pokazal, kaj se pravi streljati njegove jelene!"

"Ti visoki gospodje," je tožil Lukež, "pridržijo vse zase, kar je kolikšak dobrega, nam be- račem pa najslabšega ne privoščijo! Da bi jim vrag jemal!"

Pripovedoval mi je o pokojnem škofu Viđu Adamu, ki je na žalost loškim podanikom sedel na škofiškem prestolu dolgo vrsto let. Bil je trd vladar. Vsak dan je hotel imeti višjo desetine, vse dni svojega vladanja se je pravdal s svojimi podložniki, da so ti morali nositi kožo sedaj v nemški Gradec, potem zopet na Dunaj in enkrat še celo k cesarju v Regensburg ali kako se že ta prokleti nemški kraj imenuje. Opravil ntno nič, ker je bilo in bo zmiraj tako, da cesar ne izkljuje oči ne škofu ne najmanjšemu graščaku! Ali tudi naslednik Albrecht Sigismund ne bo dosti boljši, kar so že občutili podložniki v Železnikih. Sedem se jih je združilo, da so nekaj jelenov pobili. Ali je to kaj posebnega? Škof pa je obsodil vsakega, da plačajo atoidvajset tolarjev. Kdaj jih je jelen vreden? Ali plačati so jih morali, če niso hoteli k Miholu Schwaiffrickhu, ki daje slabo pijačo, slabo stanovanje!

Tako sva se razgovarjala, dokler nisva bila zopet na Visokem, kjer je oče Polikarp prav rad vzel v vednost Jeremije Wulffinga odgovor. Tudi nočem zamolčati, da se mi je tisto noč sanjalo o Margareti, njegovi hčeri.

(Dalje prihodnjik.)

VARČLJIVI NAROD

VLAGA REDOVITO
INVESTIRA RAZUMNO V

KASPAR STATE BANK

NAJVEČJI JUGOSLOVENSKI BANKI V ZJEDINJENIH DRŽAVAH.

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulice
CHICAGO ILLINOIS

KAPITAL IN PREOSTANEK
\$1,250,000.00



Pod nadzorstvom
vrednim, držav-
nim in
Chicago Clearing
House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse pa-
robrodne družbe v Jugoslavijo in obratno.
Izdelujemo listine (affidavits) za pri-
ljenike, ter pošiljamo denar v staro do-
movino najceneje in najhitreje.